

Mgr. Martin Fajdl: Služba jáhna ve farnosti v kontextu současné teologie

Posudek disertační práce

Práce v písemné podobě je rozdělena do čtyř částí různého rozsahu a na datovém nosiči jsou přílohy – popis metody empirického výzkumu a odpovědi na výzkumné otázky ve zvukové a písemné podobě. Obsah datového nosiče bohužel není v obsahu práce uveden a nenašel jsem na něj v textu ani upozornění či odkaz.

Autor uvádí řadu důležitých literárních zdrojů. Překvapuje ale, že se obejde bez zásadních komentářů ke koncilovým dokumentům, že vystačí s poměrně chudým výběrem exegetické literatury a že zřejmě nenarazil na disertační práci Davida Seiferta „Pokoncilní obnova trvalého diakonátu“, obhájenou na pražské teologické fakultě, která by mu přinejmenším přiblížila širší oblast literatury, týkající se tématu.

Práci také nezdobí uvádění internetových citací u prací, které jsou dostupné v tištěné podobě.

V první části chce autor podat teologii diakonátu v historických souvislostech, což je chvályhodné. Překvapuje ale nepoměr jednotlivých částí. Vývoji ordo v dějinách církve je věnován ze všech témat největší prostor 38 stran, naplněných vzhledem k tématu práce zčásti zbytnými texty, jako jsou kánony tridentského koncilu, zatímco velmi zajímavé a pro současnost významné teologické reflexi diakonátu ve 20. století jsou věnovány pouze čtyři stránky. Druhá část o postavení trvalých jáhnů v některých evropských zemích je co do obsahu zřejmě limitovaná autorovi dostupnou literaturou, případně jazykovými znalostmi. Kromě uvedeného by totiž bylo důležité seznámení se situací trvalých jáhnů ve Francii a v Itálii. Rovněž by bylo dobré povšimnout si jáhenství ve východních církvích, kde se povětšinou zachovalo bez přerušení podnes.

Při popisu situace trvalého diakonátu v naší zemi nenachází recenzent nějakou zmínku o krátké, ale do jisté míry pestré historii trvalého diakonátu v naší zemi od roku 1999 a o důležité změně, kdy první jáhni byli zčásti starší otcové rodin, kteří se původně chtěli stát kněžími, ale pozavření seminářů od toho upustili, (a někteří z nich po ovdovění přijali kněžské svěcení) a po nich nastoupili příslušníci další generace, kteří se chtěli stát přímo jáhny.

Rovněž by recenzent uvítal reflexi důležitého (a poněkud sporného) jevu, totiž situací, kdy jáhen v podstatě vede farnost a kněz vlastně jen dojíždí sloužit mši. Přitom se jedná o některé velmi výrazné osobnosti a o situace, které nebyly či nejsou přechodné, ale trvaly či trvají i jedno či dvě desetiletí (např. Liberec – Vratislavice, Ledenice, Dlouhý Most). V těchto případech totiž ten, kdo fakticky farnost vede, nepředsedá eucharistii a ten, kdo předsedá, „je odjinud“, což eklesiologicky jaksí neseď, i když to prakticky funguje, ovšem s obtíží.

Recenzentovi není jasné, proč jsou důležité informace o výzkumu (užitá metodika, výběr respondentů, jejich počet) umístěny na CD nosiči v příloze a nikoliv v textu práce. V příloze by spíš očekával jen nahrávky a přepisy rozhovorů. Kdyby si nevšiml přiloženého datového nosiče a nebyl zvědavý, co je na něm, postrádal by v textu práce důležité a zásadní informace o metodě i náplni výzkumu. (V textu na CD je trapný omyl, snad překlep či automatická oprava Wordu, a to u jména biskupa: Místo Baxant je Bažant - a to dvakrát).

Protože se recenzent pohyboval řadu let mezi jáhny i kandidáty jáhenství a měl podíl na jejich dalším vzdělávání, dovolí si považovat některé závěry autora za problematické.

Ze zkušenosti vyplývá, že jsou jáhni, kterým je služba u oltáře nade vše a jiní, kteří jí nepreferují. Ale sotva lze tvrdit, že liturgická služba je jáhnům většinou „na obtíž“.

Bylo by zřejmě třeba více rozlišit pozici a úkoly jáhna, který spolupracuje s knězem, který má svěřeno více farností a pozici jáhna v rozsáhlejší farnosti s jedním kostelem. Ten první vede třeba v neděli několik bohoslužeb slova, ten druhý může být snáze při liturgii v pozici „lepšího ministranta“ – což, dodejme, je například i koncelebrující kněz, viděno touto optikou. Ovšem pokud chápeme službu slova ne pouze jako kázání při liturgii, ale jako službu slovu v katechezi a duchovním doprovázení, je prostor pro tuto službu ve větších farnostech dnes značný. Podobně by bylo dobré vnímat prostor pro práci jáhnů v kategoriální pastoraci, kde jde z velké části více o preevangelizaci či evangelizaci v osobních nebo skupinových rozhovorech, než o klasický farní bohoslužebný provoz.

Práci by prospěla obsažnější eklesiologická složka. Tak by se mohlo ukázat, že představy některých jáhnů o tom, jak by se měla jejich pozice či jejich působení změnit, jsou s eklesiologií farnosti a s teologickým chápáním služby poněkud v napětí. KL diskusi by také byla otázka, zda při úvahách o jáhenské službě nejsou biskupové, kněží in jáhni jaksi „uvězněni“ pouze v oblasti starostí o udržování farního bohoslužebného „provozu“.

Škoda, že autor také nepřihlédl k (bohužel zcela opomíjeným) závěrům Plenárního sněmu katolické církve. Ať už si osobně myslíme o sněmu cokoliv, jeho závěry nejsou jen sepsáním nějakých osobních názorů. V závěrečném dokumentu nenacházíme jen kapitolu o trvalém jáhenství, ale také poměrně rozsáhlou kapitolu o kategoriální pastoraci. Ta by mohla představovat výzvu i k jiným pohledům na jáhenství než je jen „částečný zástupce kněze, který má moc práce“.

K výhledům na působení jáhnů by zřejmě patřila také úvaha o přípravě na jáhenství. Pokud se totiž koná poctivě a důsledně, což je potřebné a v některých diecézích to je dobře realizováno, představuje dlouhodobý a velký nárok na čas i intelektuální kapacitu. V kontrastu s tím je potom v podstatě žádné ani jiné ohodnocení jáhnů, což se paradoxně v čase po restitucích téměř všude prohloubilo, takže to působí, jako by bylo jáhenství jen jakousi „volnočasovou aktivitou“ nadšenců. Tyto změny ale práce ještě nemohla dost dobře zachytit. Pokud uvažujeme o budoucnosti jáhenství u nás, uvažujeme možná o poněkud jiné situaci a jiném přístupu biskupů k jáhenství, než zachycuje tato práce.

V každém případě patří autorovi disertace dík za to, že se tématu trvalého jáhenství ujal a pokusil se ho zpracovat. Je to také výzva k další reflexi a rozvoji trvalého jáhenství v naší zemi.

Práci doporučuji k obhajobě.

doc. Aleš Opatrný, Th.D.
KTF UK

V Praze 8.5.2018